

POLSKA I POLACY PRZED I PO WYBORACH PARLAMENTARNYCH 2023

ANALIZY WYNIKÓW BADANIA ILOŚCIOWEGO

Autorzy: Dominika Adamczyk, Michalina Szczęśna, dr hab. Marta Marchlewska, prof. IP PAN, Zuzanna Molenda, dr Marta Rogoza, dr hab. Radosław Rogoza, prof. AEH, dr Dagmara Szczepańska

[Laboratorium Poznania Politycznego](#)

Instytut Psychologii PAN

ul. Jaracza 1

00-378 Warszawa

www.psychpol.psych.pan.pl

Publikacja nieodpłatna, nie może być sprzedawana. Wszelkie prawa zastrzeżone.
Przedruk, kopiowanie, skracanie, wykorzystanie całości tekstu lub jego fragmentu
może być dokonywane wyłącznie w celach niekomercyjnych, pod warunkiem podania źródła.

Publikacja jest udostępniona na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0

Treść licencji jest dostępna na stronie: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Sposób cytowania: Adamczyk, D., Szczęśna, M., Marchlewska, M., Molenda, Z., Rogoza, M., Rogoza, R., Szczepańska, D. (2024). *Polska i Polacy przed o po wyborach parlamentarnych 2023. Analizy wyników badania ilościowego*. Laboratorium Poznania Politycznego. Instytut Psychologii PAN.

Raport został sfinansowany ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Nauka dla Społeczeństwa” nr projektu NdS/529303/2021/2022; kwota dofinansowania 1 714 305,00 PLN, całkowita wartość projektu 1 714 305,00 PLN, a także wsparty przez program badawczy Norface Democratic Governance in a Turbulent Age, wspierany przez NORFACE Joint Research Programme on Democratic Governance in a Turbulent Age (Norface Democratic Governance in a Turbulent Age Research Programme [projekt: Threat, identity, and dissent: Understanding and addressing political polarization in European democracies jest finansowany przez NORFACE Joint Research Programme on Democratic Governance in a Turbulent Age i współfinansowany przez Narodowe Centrum Nauki i Komisję Europejską poprzez projekt **Horizon 2020**, w ramach umowy nr 822166; Narodowe Centrum Nauki, numer projektu 2019/01/Y/HS6/00033].)

SPIS TREŚCI

3	WPROWADZENIE
4	ROZDZIAŁ I – METODOLOGIA BADAŃ
7	ROZDZIAŁ II – PODSUMOWANIE KLUCZOWYCH WYNIKÓW
10	ROZDZIAŁ III – NOWY RZĄD I NOWA OPOZYCJA: PRZEKONANIA NA TEMAT WYBORÓW
11	Przekonania wyborców nowego rządu i nowej opozycji temat przyszłego rządu
13	Myślenie spiskowe na temat wyborów wśród wyborców partii tworzących nowy rząd i nową opozycję
16	ROZDZIAŁ IV – WYBORCY POSZCZEGÓLNYCH PARTII PRZED I PO WYBORACH
17	Stosunek wyborców poszczególnych partii do Polski i Polaków
23	Dehumanizacja
31	Stosunek wyborców poszczególnych partii do systemów politycznych
42	BIBLIOGRAFIA

WPROWADZENIE

Czas wyborów to często przełomowy moment w historii każdego kraju. To także czas, w którym możemy obserwować zdecydowanie większe zainteresowanie sprawami politycznymi wśród wyborczyń i wyborców wszystkich partii politycznych. W obliczu minionych wyborów parlamentarnych, odbywających się w Polsce w październiku 2023 roku, niezwykle ciekawe stało się dla nas porównanie postaw politycznych wśród wyborców poszczególnych partii. Zdecydowaliśmy się na przeprowadzenie dwuetapowego badania ($N=681$), które uwzględniało poglądy badanych zebrane tuż przed i tuż po wyborach parlamentarnych. W naszym raporcie postanowiliśmy uwzględnić również istotne statystycznie różnice między wyborcami nowych partii rządzących: Koalicji Obywatelskiej i jej Koalicjantów, a także nowych partii opozycyjnych: Prawa i Sprawiedliwości i Konfederacji.

Jakie postawy mają wobec siebie wyborcy głównych partii? Jakie jest poparcie wśród obywateli Polski dla państwa opartego na demokracji lub anarchizmie? Jakie są nasze przekonania na temat minionych wyborów? A także: jaki jest poziom usprawiedliwiania funkcjonowania aktualnego systemu politycznego w Polsce? W niniejszym raporcie poszukujemy odpowiedzi na powyższe pytania. W tym właśnie celu przeprowadziliśmy badanie ilościowe, które pozwoliło nam na lepsze poznanie współczesnego społeczeństwa, a przede wszystkim tego, jak różnią się wyborcy konkretnych partii politycznych w czasie przed i po wyborczym.

Zapraszamy Czytelniczki i Czytelników do lektury niniejszego raportu!

Badaczki i Badacze
z Laboratorium Poznania Politycznego
Instytutu Psychologii Polskiej Akademii Nauk

ROZDZIAŁ I

METODOLOGIA BADAŃ

METODOLOGIA BADAŃ (1/2)

Prezentowane w niniejszym raporcie wyniki badań są częścią obszerniejszego badania, realizowanego w **Laboratorium Poznania Politycznego** Instytutu Psychologii Polskiej Akademii Nauk, w ramach finansowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki projektu pt. „Polskość w XXI wieku. Rodzaje identyfikacji narodowej, ich podłoże oraz konsekwencje”, kierowanego przez dr hab. Martę Marchlewską, prof. IP PAN. Badanie zostało przeprowadzone **w dwóch pomiarach**. Pierwszy z nich odbył się przed wyborami parlamentarnymi, we **wrześniu 2023** roku, drugi w **październiku 2023**, zaraz po wyborach.

Badanie zostało przeprowadzone na **ogólnokrajowej, zróżnicowanej demograficznie, losowo-kwotowej próbie Polek i Polaków** powyżej 18 roku życia. W pierwszym pomiarze wzięło udział 1143 osób, w drugiej 799 osób. W badaniu posłużono się **metodą CAWI** (*Computer Assisted Web Interview*). Celem badania było poznanie współcześnie występujących postaw związanych z przynależnością do narodu polskiego, a także stosunku Polek i Polaków względem osób o różnych światopoglądach oraz obywateli i obywaterek deklarujących poparcie dla poszczególnych partii politycznych. Poniżej prezentujemy strukturę badanej próby. W raporcie prezentujemy odpowiedzi tylko tych osób badanych, które wzięły udział w obu pomiarach, deklarujących udział w wyborach i oddanie głosu na konkretną partię (**N = 681**).

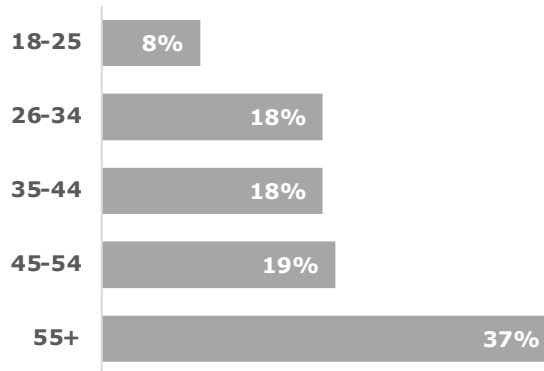
PŁEĆ

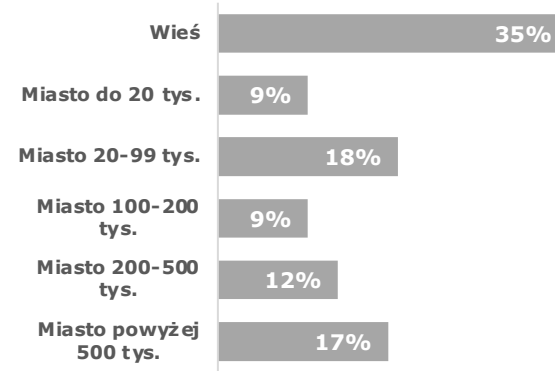
48%
mężczyzn

52%
kobiet

WIEK

WIELKOŚĆ MIEJSCA ZAMIESZKANIA

METODOLOGIA BADAŃ (2/2)

Druga część badania miała miejsce zaraz po wyborach parlamentarnych, w których największą liczbę głosów zyskał komitet wyborczy Prawo i Sprawiedliwość, jednak partia ta nie uzyskała większości mandatów potrzebnych do utworzenia rządu. W momencie przeprowadzania badania nie było jeszcze wiadomo, które partie wejdą w koalicję i utworzą przyszły rząd. W pierwszej części raportu prezentujemy wyniki przedstawiające różnice pomiędzy osobami głosującymi na partie, które w późniejszym czasie utworzyły nowy rząd (KO, Lewica i Trzecia Droga) i partii, które zaczęły funkcjonować jako nowa opozycja (Zjednoczona Prawica, Konfederacja)

ROZDZIAŁ II

PODSUMOWANIE KLUCZOWYCH WYNIKÓW

PODSUMOWANIE KLUCZOWYCH WYNIKÓW (1/2)

- Nasze badanie pokazało, że **osoby głosujące na partie, które po ostatnich wyborach parlamentarnych znalazły się w opozycji (PiS i Konfederacja) wykazują istotnie wyższy poziom myślenia spiskowego na temat minionych wyborów.** Możemy wnioskować, że są to osoby, które nie mogą pogodzić się z przegraną, jest im ciężko zrozumieć, że dotychczasowa władza ulega zmianie i są niepewnie nastawione wobec sprawowania władzy przez inną partię polityczną. Taka postawa może prowadzić do budowania teorii spiskowych, że minione wybory polityczne mogły zostać sfałszowane i nigdy tak naprawdę nie poznamy ich prawdziwych wyników.
- Dehumanizacja, a więc postrzeganie pewnych grup jako mniej „ludzkich” może prowadzić do zwiększenia agresji wobec grupy obcej, której członkowie traktowani są jako niezasługujący na ludzkie traktowanie. W naszym badaniu zaobserwowałyśmy **szczególnie wysoki poziom dehumanizacji osób o przeciwnych poglądach politycznych** – wyborcy KO, Trzeciej Drogi i Lewicy dehumanizowali wyborców PiS i odwrotnie, wyborcy PiS postrzegali wyborców opozycji jako mniej ludzkich. Po wyborach **poziom dehumanizacji przeciwników spadł wśród wyborców obecnie rządzących partii**, utrzymując się jednak nadal na wysokim poziomie, wyższym niż poziom dehumanizacji pozornie bardziej odmiennych od przeciętnych Polaków grup obcych, takich jak uchodźcy z Afryki i Azji.

PODSUMOWANIE KLUCZOWYCH WYNIKÓW (2/2)

- Wyniki dotyczące stosunku osób głosujących na poszczególne partie do Polski i Polaków wskazują na **zmniejszenie się negatywnego stosunku do Polaków (ojkofopii) po wyborach parlamentarnych**. Efekt ten jest szczególnie widoczny wśród osób głosujących na Lewicę - przed wyborami wyborcy tej partii charakteryzowali się najwyższym poziomem ojkofopii, który po wyborach zrównał się z niższą wrogością wobec polaków deklarowaną przez wyborców KO i Trzeciej Drogi.
- Wyniki naszych badań wskazują na dość niestabilny obraz Polski i Polaków, szczególnie w oczach osób deklaruujących przywiązanie do wartości takich jak naród, a więc wyborców PiS. Osoby te zarówno przed jak i po wyborach charakteryzowały się najniższym ze wszystkich grup poziomem dehumanizacji Polaków, poziom ten jednak istotnie wzrósł po wyborach. **Wśród wyborców PiS wzrosło także poparcie dla systemu anarchistycznego**, a więc podważającego instytucję państwa, **zmniejszyło się natomiast poparcie dla demokracji** i przeświadczenie o prawidłowym funkcjonowaniu obecnego systemu politycznego. Zaobserwowane zmiany wskazują, że Polacy **nie są gotowi na akceptację systemu, w którym wybory wygrywają nieprzychylnie im partie**. Poparcie dla systemu demokratycznego wydaje się być poparciem warunkowym – państwo funkcjonuje dobrze, ale tylko wtedy, kiedy wybory wygrywa „moja” partia.

ROZDZIAŁ III

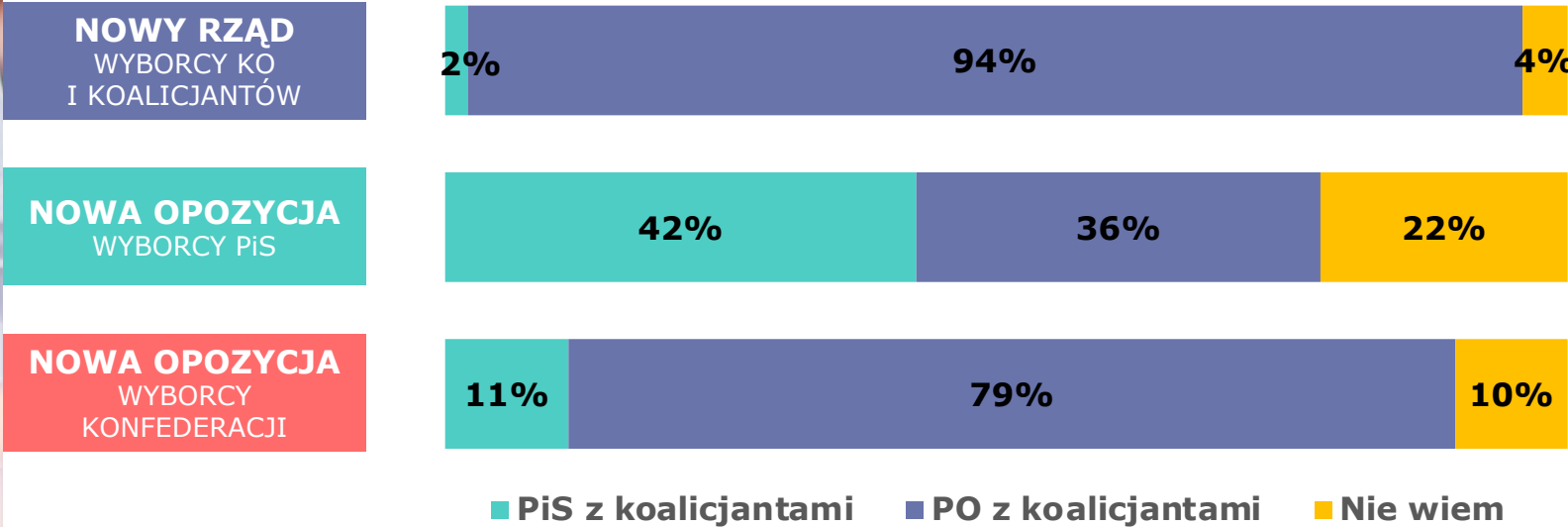
**NOWY RZĄD I NOWA
OPOZYCJA:
PRZEKONANIA NA TEMAT
WYBORÓW**

PRZEKONANIA NA TEMAT PRZYSZŁEGO RZĄDU

Wyborcy obecnych partii rządzących (**Koalicja Obywatelska i Koalicjanci**) i partii opozycyjnych (**PiS** i **Konfederacja**) mieli w okresie powyborczym różne przekonania na temat tego, kto utworzy w przyszłości rząd. Pytanie o przekonania na temat przyszłego rządu zostało zadane podczas drugiego pomiaru. Jak wynika z otrzymanych po wyborach odpowiedzi, wyborcy obecnego rządu (**Koalicja Obywatelska i Koalicjanci**) zaraz po wyborach byli przekonani, że nowy rząd utworzy **KO z Koalicjantami**. Podobnie uważała większość wyborców **Konfederacji**. Natomiast wyborcy **PiS** byli w swoich opiniach podzieleni – prawie połowa z nich uważała, że **PiS** znajdzie koalicjantów, z którymi utworzy rząd, natomiast część uważała, że rząd utworzy **KO z koalicjantami** lub nie wiedziała, kto utworzy przyszły rząd.

Znamy już oficjalne wyniki wyborów parlamentarnych w Polsce.
Kto Pani/a zdaniem utworzy przyszły rząd?

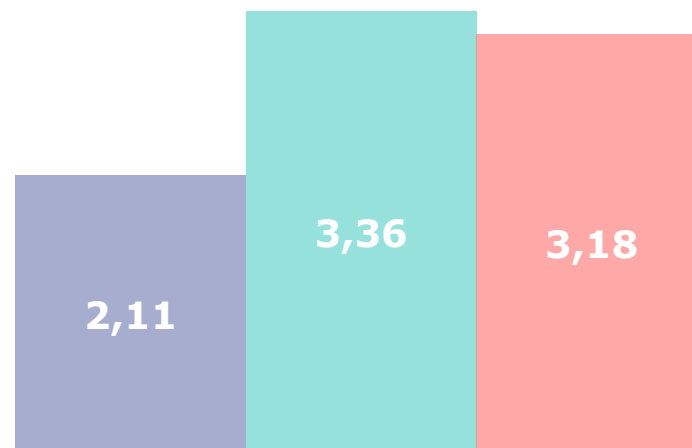

MYŚLENIE SPISKOWE NA TEMAT WYBORÓW (1/4)

Wybory parlamentarne są wydarzeniem, które znacząco wpływa na nastroje polityczne wśród wyborców wszystkich partii politycznych. W **okresie powyborczym** możemy obserwować pojawienie się licznych teorii spiskowych na temat legalności samych wyborów i prawdziwości oficjalnie podanych wyników.

Myślenie spiskowe na temat wyborów zmierzono za pomocą trzech pytań, których odpowiedzi prezentujemy na kolejnych slajdach. Ogólny poziom myślenia spiskowego dotyczącego niedawnych wyborów był najwyższy wśród osób głosujących na partię, które, jak się wydawało, nie utworzą przyszłego rządu – **PiS** i **Konfederacji**.

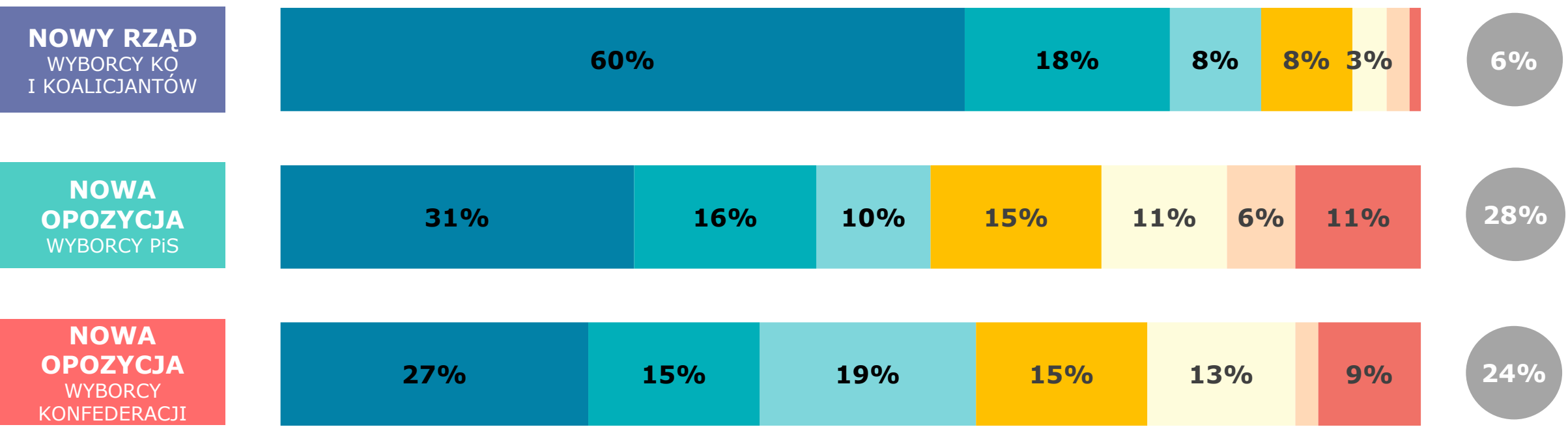

MYŚLENIE SPISKOWE NA TEMAT WYBORÓW (2/4)

Czy zgodził(a)by się Pan(i) z następującymi stwierdzeniami?

Tak naprawdę wyniki wyborów zostały zafałszowane przez pewną, działającą w sekrecie, grupę ludzi.

Top3Box

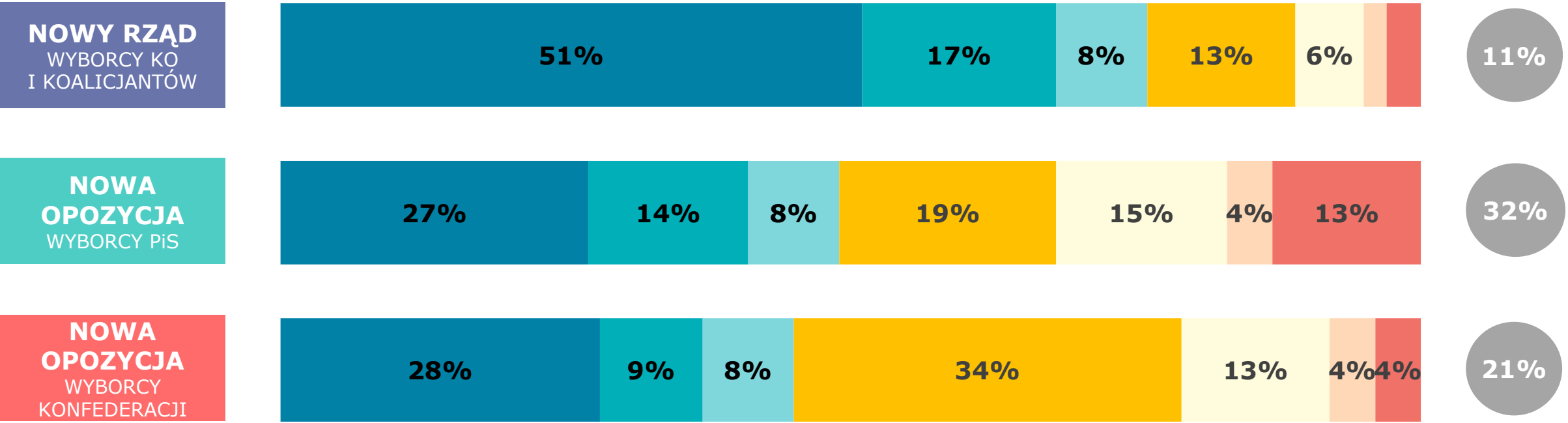
■ 1 - Zdecydowanie się nie zgadzam ■ 2 ■ 3 ■ 4 ■ 5 ■ 6 ■ 7 - Zdecydowanie się zgadzam

MYŚLENIE SPISKOWE NA TEMAT WYBORÓW (3/4)

Czy zgodził(a)by się Pan(i) z następującymi stwierdzeniami?

*Spółeczeństwo nigdy nie dowie się,
kto naprawdę wygrał w wyborach.*

Top3Box

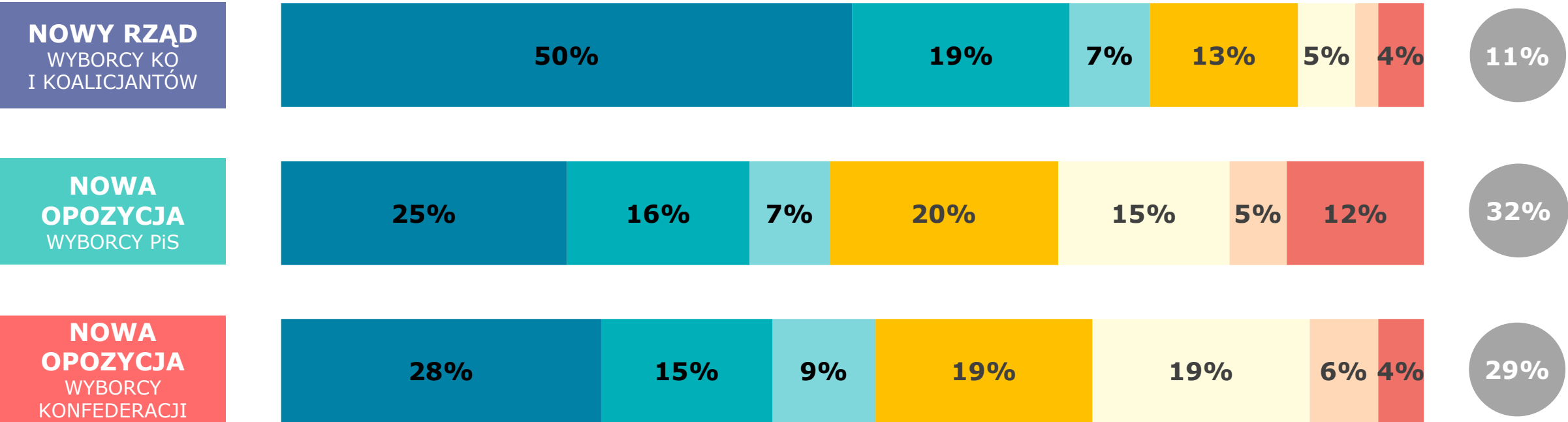
■ 1 - Zdecydowanie się nie zgadzam ■ 2 ■ 3 ■ 4 ■ 5 ■ 6 ■ 7 - Zdecydowanie się zgadzam

MYŚLENIE SPISKOWE NA TEMAT WYBORÓW (4/4)

Czy zgodził(a)by się Pan(i) z następującymi stwierdzeniami?

***Prawdziwe wyniki wyborów
nigdy nie zostaną ujawnione opinii publicznej.***

Top3Box

■ 1 - Zdecydowanie się nie zgadzam ■ 2 ■ 3 ■ 4 ■ 5 ■ 6 ■ 7 - Zdecydowanie się zgadzam

ROZDZIAŁ IV

**WYBORCY POSZCZEGÓLNYCH
PARTII PRZED I PO WYBORACH**

STOSUNEK WYBORCÓW POSZCZEGÓLNYCH PARTII DO WŁASNEGO NARODU

POSTAWY WOBEC INNYCH POLAKÓW

Wroga postawa wobec Polski i Polaków (ojkofofia)

odnosi się do niechęci do rodzimej kultury i innych przedstawicieli grupy narodowej, z którą sami się utożsamiamy. Zmierzono ją za pomocą 4 pytań autorstwa Marchlewskiej i współpracowników (2023).

Ambiwalentna postawa wobec innych Polaków

odnosi się do nastawienia świadczącego o niejednoznacznym stosunku Polaków do własnej grupy narodowościowej i rodzimej kultury. Zmierzono ją za pomocą 5 pytań autorstwa Kofty i współpracowników (2023).

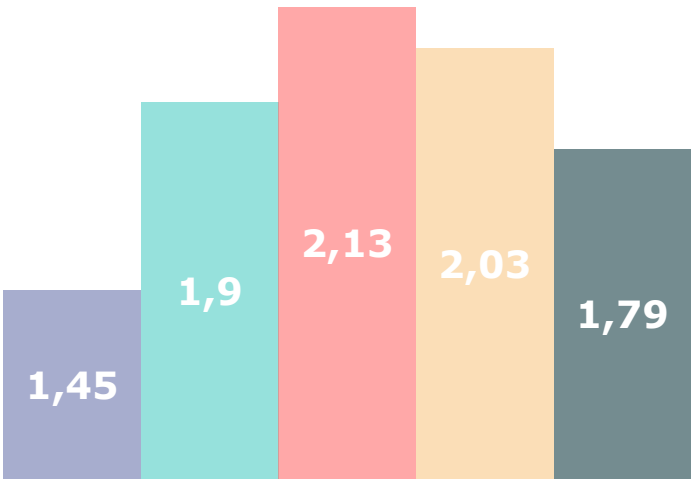
Odpowiedzi poszczególnych grup wyborców na wybrane pytania prezentujemy na kolejnych slajdach.

WROGA POSTAWA WOBEC INNYCH POLAKÓW - OJKOFOBIA (1/2)

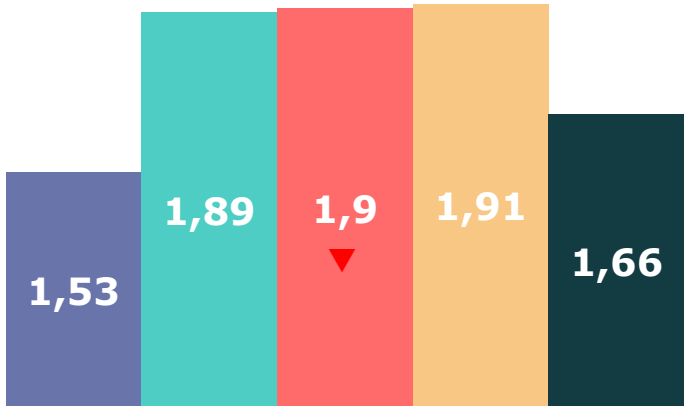
W pierwszej fali badania, najniższy poziom wrogości wobec innych Polaków (ojkofopii) można zaobserwować u wyborców **Zjednoczonej Prawicy**, a najwyższy u wyborców **Lewicy**. W drugiej fali badania poziom wrogości wśród wyborców Lewicy istotnie się **zmniejszył**.

Wroga postawa wobec innych Polaków

PRZED WYBORAMI

PO WYBORACH

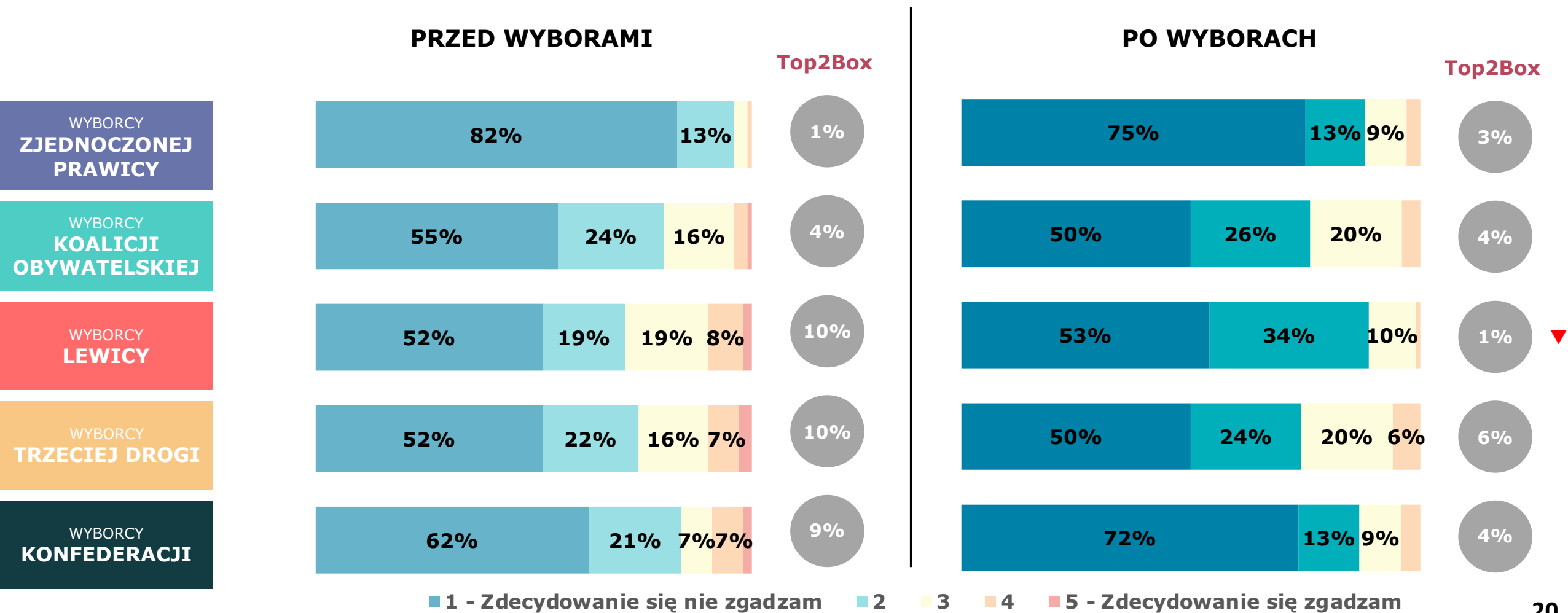
Wyborcy Zjednoczonej Prawicy Wyborcy Koalicji Obywatelskiej Wyborcy Lewicy Wyborcy Trzeciej Drogi Wyborcy Konfederacji

WROGA POSTAWA WOBEC INNYCH POLAKÓW - OJKOFOBIA(2/2)

N = 681

Każdy z nas należy do różnych grup. Wobec wielu grup mamy pewne uczucia i postawy. Prosimy, aby opisał/a Pan/i swoje odczucia i myśli związane z przynależnością do narodu polskiego przez ustosunkowanie się do stwierdzeń, które znajdują się poniżej.

Polaków powinno się unikać.

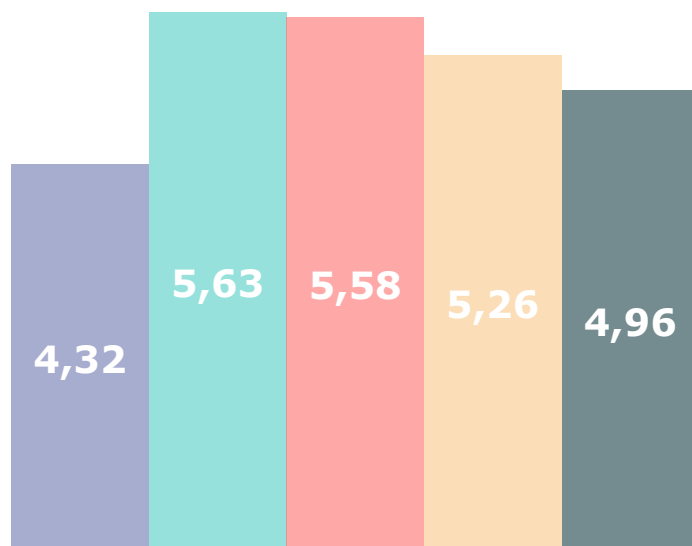
▲ ▼ Statystycznie istotnie wyżej / niżej

AMBIWALENTNA POSTAWA WOBEC INNYCH POLAKÓW (1/2)

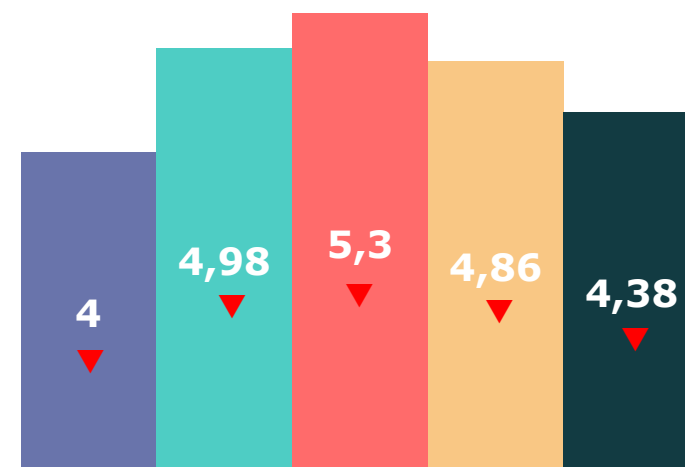
W pierwszej fali badania najwyższy poziom ambiwalencji wobec Polaków można było zaobserwować u wyborców **Koalicji Obywatelskiej** i **Lewicy**, a najniższy u wyborców **Zjednoczonej Prawicy**. W drugiej fali badania poziom ambiwalencji wobec innych Polaków **zmniejszył się** istotnie u wyborców wszystkich partii.

Ambiwalentna postawa wobec innych Polaków

PRZED WYBORAMI

PO WYBORACH

Wyborcy Zjednoczonej Prawicy

Wyborcy Koalicji Obywatelskiej

Wyborcy Lewicy

Wyborcy Trzeciej Drogi

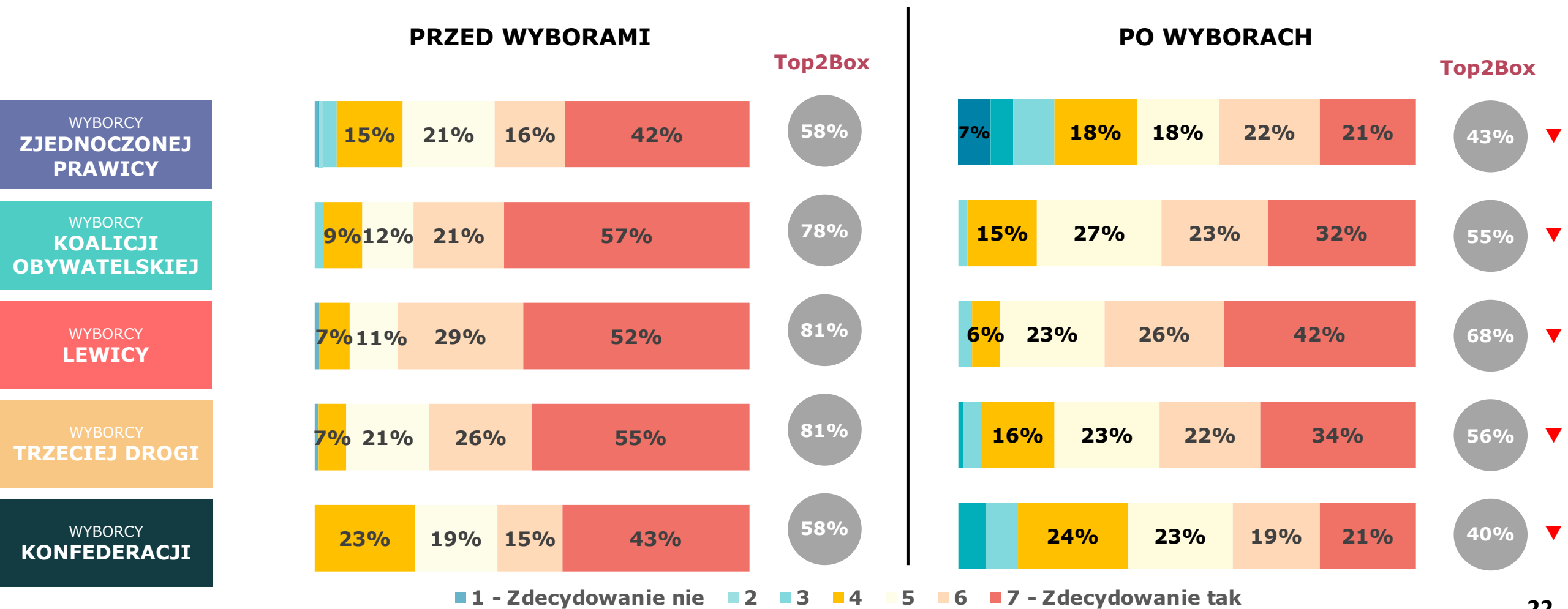
Wyborcy Konfederacji

▲ ▼ Statystycznie istotnie wyżej / niżej

AMBIWALENTNA POSTAWA WOBEC INNYCH POLAKÓW (2/2)

Czy zgodził(a)by się Pan(i) z następującymi stwierdzeniami?

Polacy potrafią być wspaniali, ale potrafią też być beznadziejni.

▲ ▼ Statystycznie istotnie wyżej / niżej

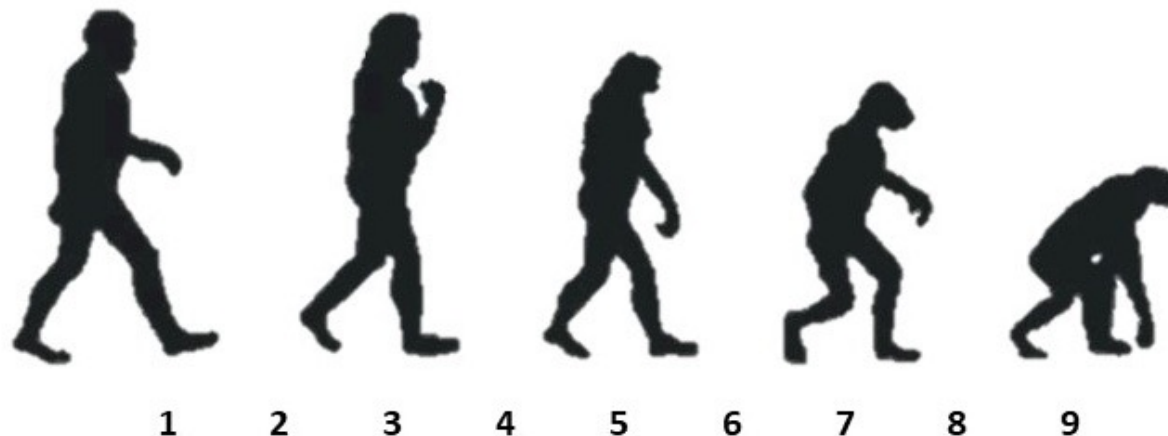

DEHUMANIZACJA

DEHUMANIZACJA

Poziom **dehumanizacji** określa, jak bardzo osoby pozbawiają cech ludzkich przedstawicieli różnych grup społecznych. Mierzono ją za pomocą narzędzia opracowanego przez Kteily'ego i in. (2015). Narzędzie to mierzy dehumanizację wybranej grupy za pomocą jednego pytania obrazkowego. Skala dehumanizacji to: **od 1 (najwyższy poziom dehumanizacji) do 9 (najniższy poziom dehumanizacji)**. Na potrzeby przeprowadzanego badania wybrano kilka grup społecznych, które bywają w społeczeństwie odczuweczone.

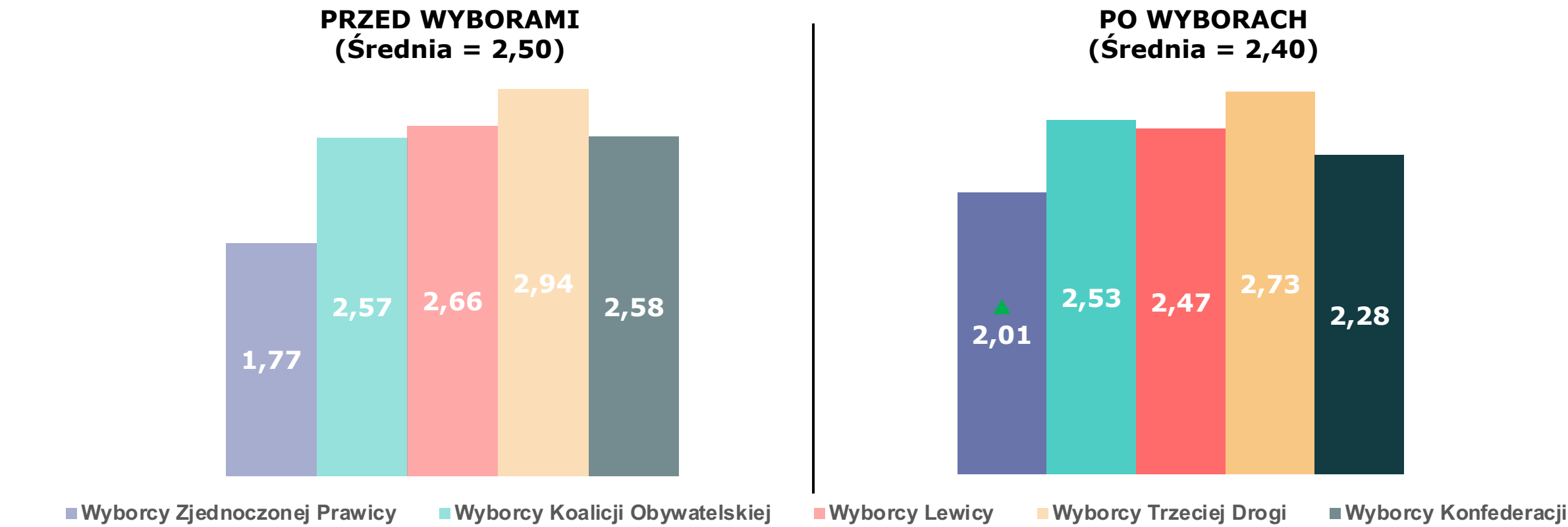
Na następnych slajdach prezentujemy wybrane grupy, które dehumanizowane są pod względem politycznym: ze względu na popieranie konkretnych partii politycznych lub poglądy na sferę obyczajową. W prezentowanych wykresach przedstawiamy **średnie z odwróconej skali, skali gdzie 1 oznacza najniższy, a 9 najwyższy poziom dehumanizacji**. Jako punkt odniesienia przedstawiamy średnią dehumanizację grupy własnej, w tym przypadku Polaków.

DEHUMANIZOWANIE Polaków

W okresie przedwyborczym najniższy poziom dehumanizowania innych Polaków widoczny był wśród wyborców **PiS**. Tuż po wyborach poziom dehumanizowania Polaków przez wyborców PiS istotnie się zwiększył, wciąż jednak pozostając niższym niż u wyborców pozostałych partii.

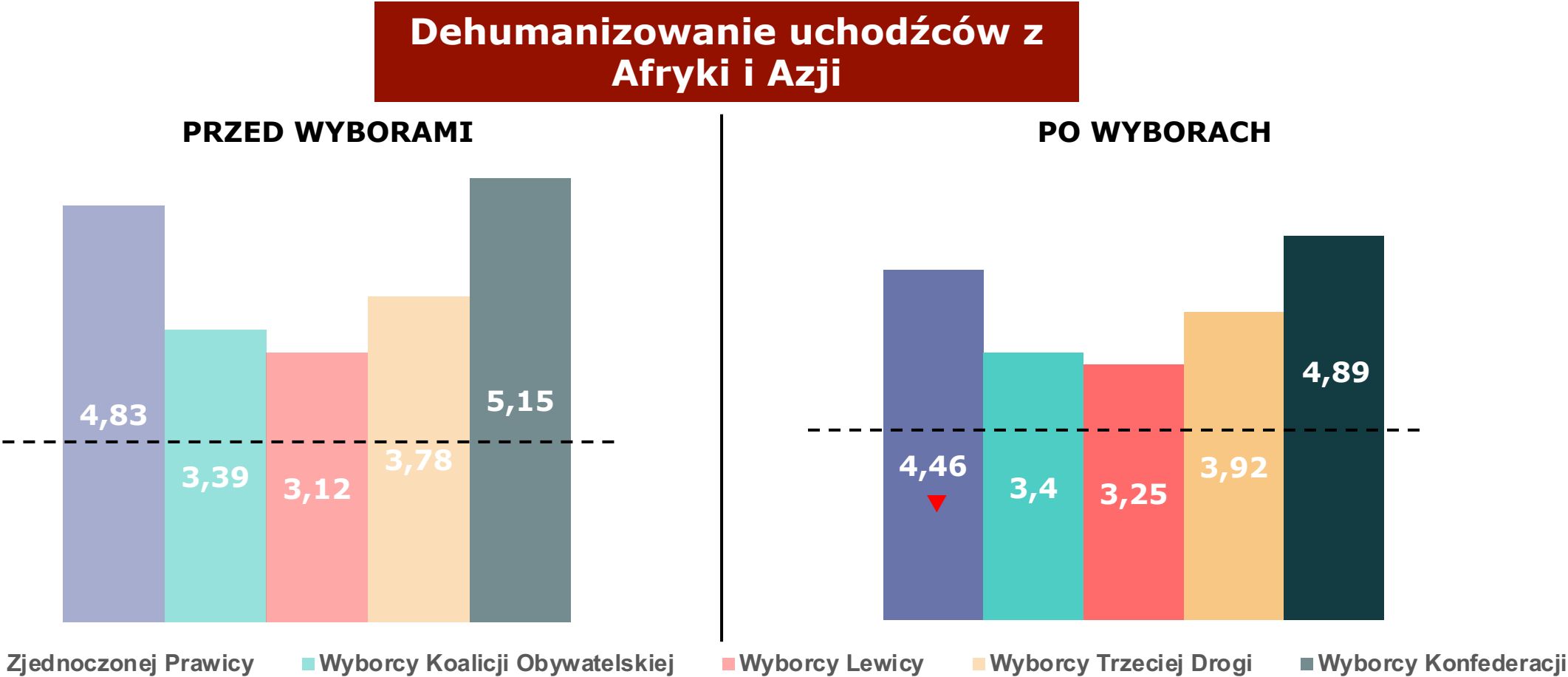
Dehumanizowanie Polaków

▲ ▼ Statystycznie istotnie wyżej / niżej

DEHUMANIZOWANIE uchodźców z Afryki i Azji

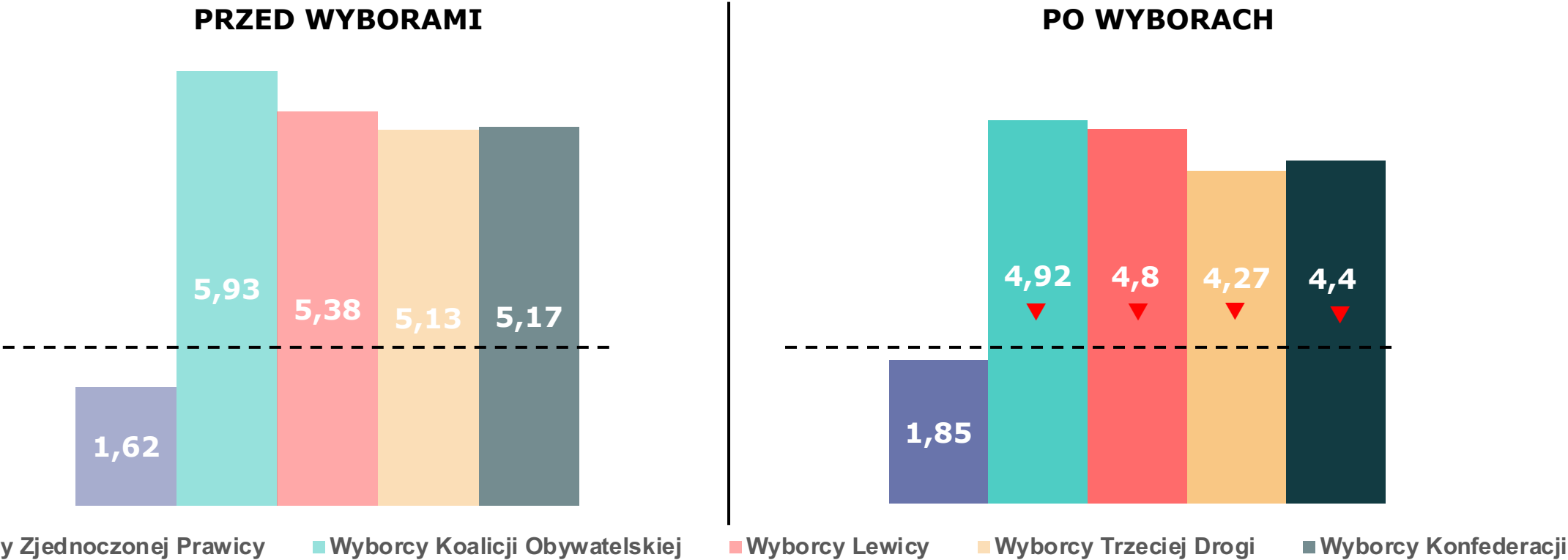
Najniższy poziom dehumanizowania Uchodźców z Afryki i Azji widoczny był wśród wyborców **Lewicy**, a **najwyższy** wśród wyborców **Konfederacji**. Tuż po wyborach możemy obserwować **istotny statystycznie spadek dyskryminowania uchodźców wśród wyborców PiS**.

DEHUMANIZOWANIE zwolenników Zjednoczonej Prawicy

Zwolennicy Zjednoczonej Prawicy są dehumanizowani przez wyborców wszystkich pozostałych partii. Jednak w drugiej fali badania dehumanizacja zwolenników Zjednoczonej Prawicy przez wyborców Koalicji Obywatelskiej, Lewicy, Trzeciej Drogi i Konfederacji istotnie się zmniejszyła.

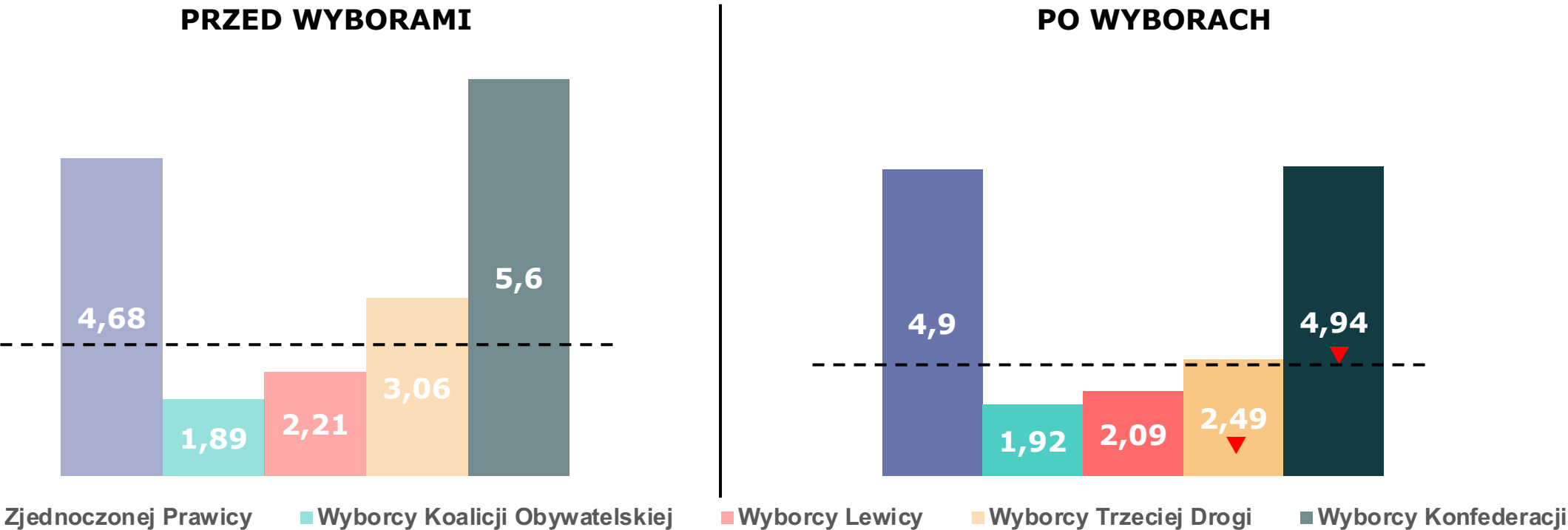
Dehumanizowanie zwolenników Zjednoczonej Prawicy

DEHUMANIZOWANIE zwolenników Koalicji Obywatelskiej

Zwolennicy Koalicji Obywatelskiej są najbardziej dehumanizowani przez wyborców **Zjednoczonej Prawicy** i wyborców **Konfederacji**, a najmniej przez wyborców **Koalicji Obywatelskiej**. W drugiej fali badania dehumanizacja zwolenników Koalicji Obywatelskiej istotnie się **zmniejszyła u wyborców Konfederacji i Trzeciej Drogi**, ale nie wśród wyborców **Zjednoczonej Prawicy**.

Dehumanizowanie zwolenników KO

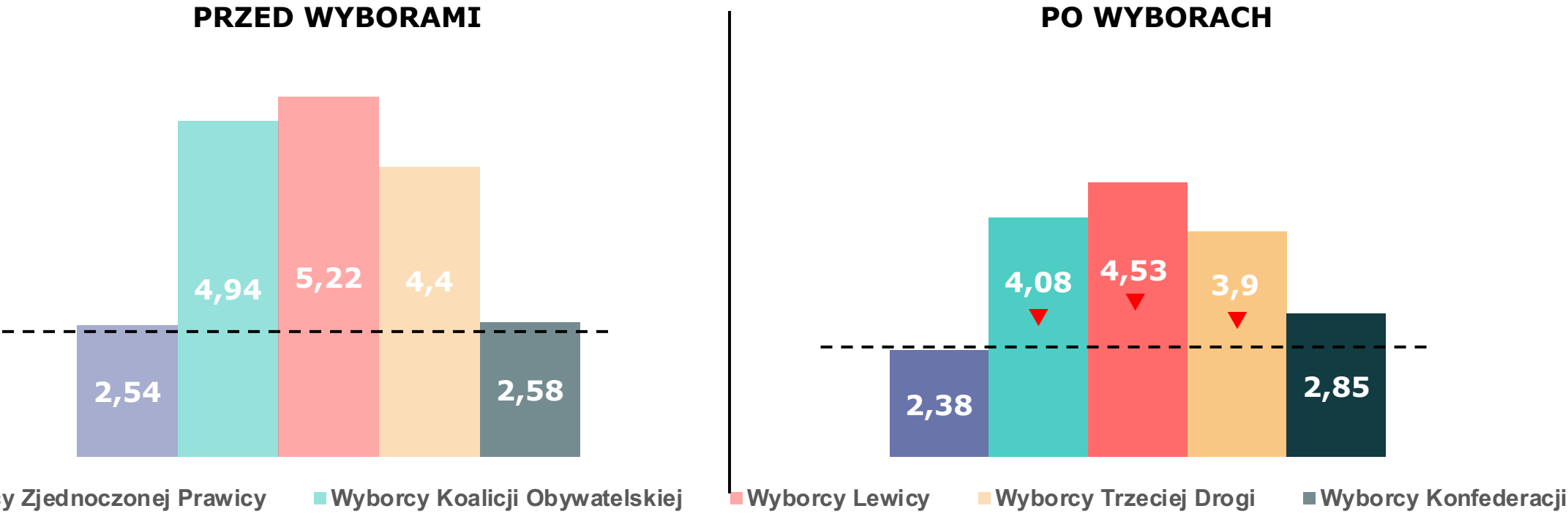

▲ ▼ Statystycznie istotnie wyżej / niżej - - - Średnia dla dehumanizowania grupy własnej (Polaków)

DEHUMANIZOWANIE osób o poglądach konserwatywnych

Osoby o poglądach konserwatywnych są najbardziej dehumanizowane przez wyborców **Koalicji Obywatelskiej, Lewicy i Trzeciej Drogi**, a najmniej przez przez wyborców **Zjednoczonej Prawicy** i wyborców **Konfederacji**. W drugiej fali badania dehumanizacja osób o poglądach konserwatywnych przez wyborców **Koalicji Obywatelskiej, Lewicy i Trzeciej Drogi** istotnie się **zmniejszyła**.

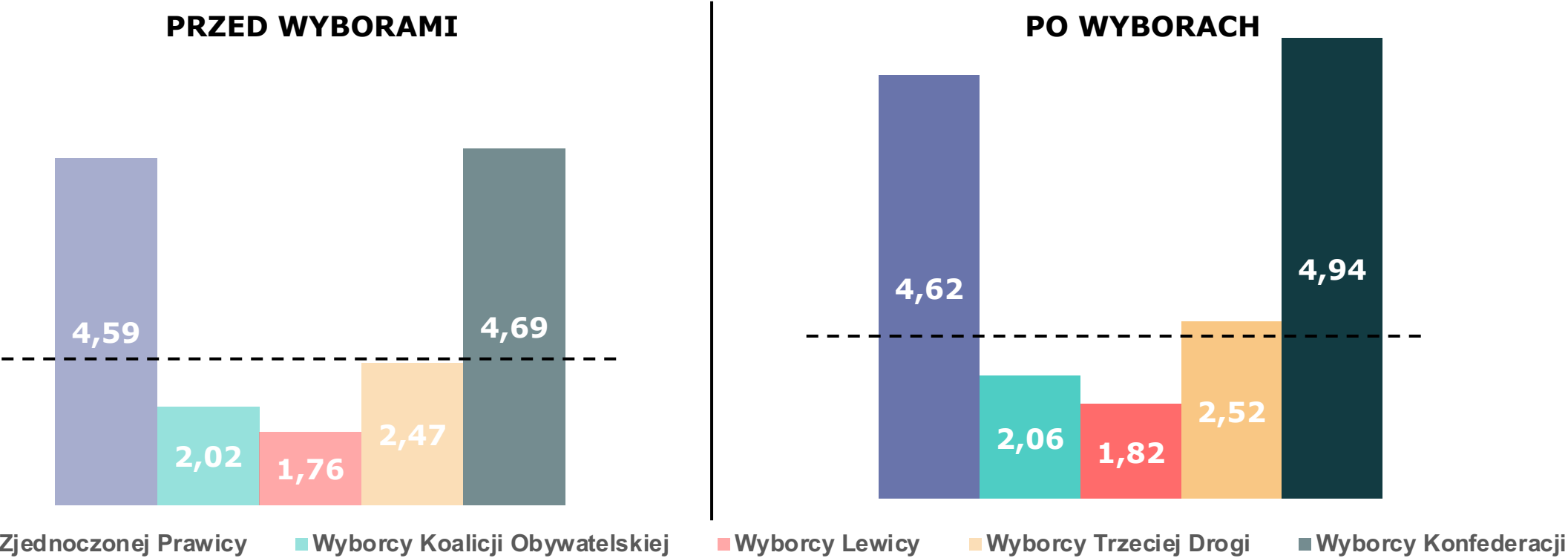
Dehumanizowanie osób o poglądach konserwatywnych

DEHUMANIZOWANIE osób o poglądach liberalnych

Osoby o poglądach liberalnych są najbardziej dehumanizowane przez wyborców **Zjednoczonej Prawicy** i wyborców **Konfederacji**, a najmniej przez wyborców **Koalicji Obywatelskiej**, **Lewicy** i **Trzeciej Drogi**. Ta tendencja nie uległa istotnej zmianie między pierwszą a drugą falą badania.

Dehumanizowanie osób o poglądach liberalnych

STOSUNEK WYBORCÓW POSZCZEGÓLNYCH PARTII DO SYSTEMÓW POLITYCZNYCH

POPARCIE DLA SYSTEMU ANARCHISTYCZNEGO

Podstawowym założeniem anarchizmu jest sprzeciw wobec instytucji państwa i jakiejkolwiek formy hierarchii. Na potrzeby niniejszego badania odwołujemy się do koncepcji anarchizmu egoistycznego, indywidualistycznego i egzystencjalnego, które postulują m.in. konieczność obalenia koncepcji państwa i samego społeczeństwa (Heider, 1994), a także wszelkich form sprawowania władzy nad jednostką (Godwin, 1793).

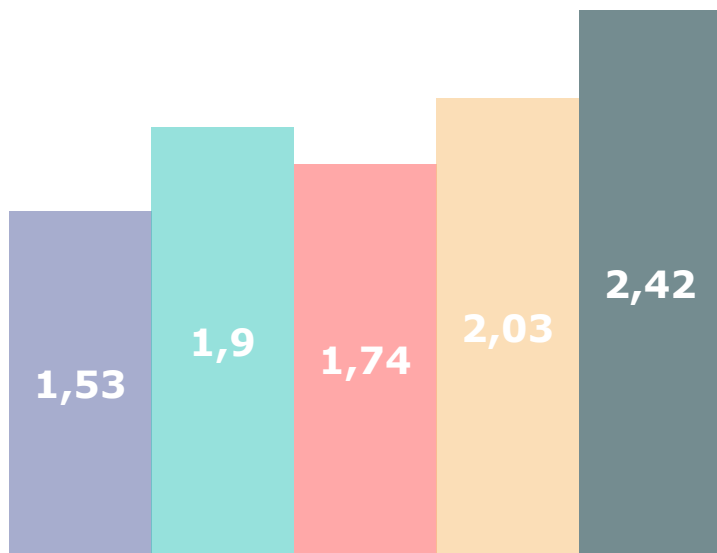
Poparcie dla systemu anarchistycznego zmierzono za pomocą 4 pytań autorstwa Szczęsnej i współpracowników (2023).

Odpowiedzi poszczególnych grup wyborców na wybrane pytania prezentujemy na kolejnych slajdach.

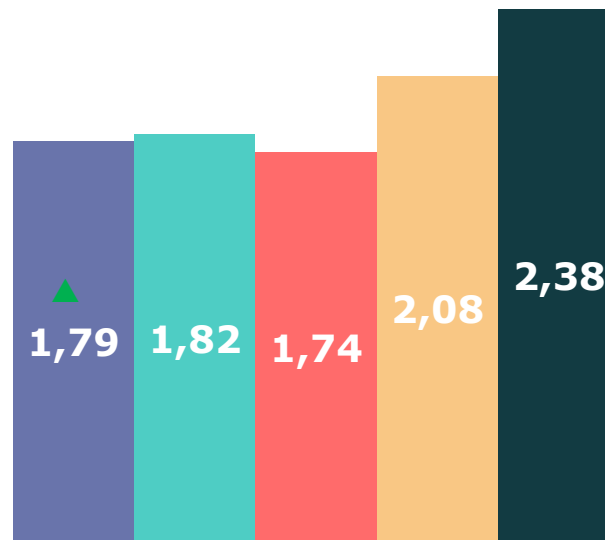
POPARCIE DLA SYSTEMU ANARCHISTYCZNEGO (1/2)

Najniższy poziom poparcia dla państwa opartego na anarchizmie możemy zaobserwować u wyborców **Zjednoczonej Prawicy**, a najwyższy u wyborców **Konfederacji**. Jednak w drugiej fali badania poziom poparcia dla anarchizmu wśród wyborców **Zjednoczonej Prawicy**, istotnie się **zwiększył**.

PRZED WYBORAMI

PO WYBORACH

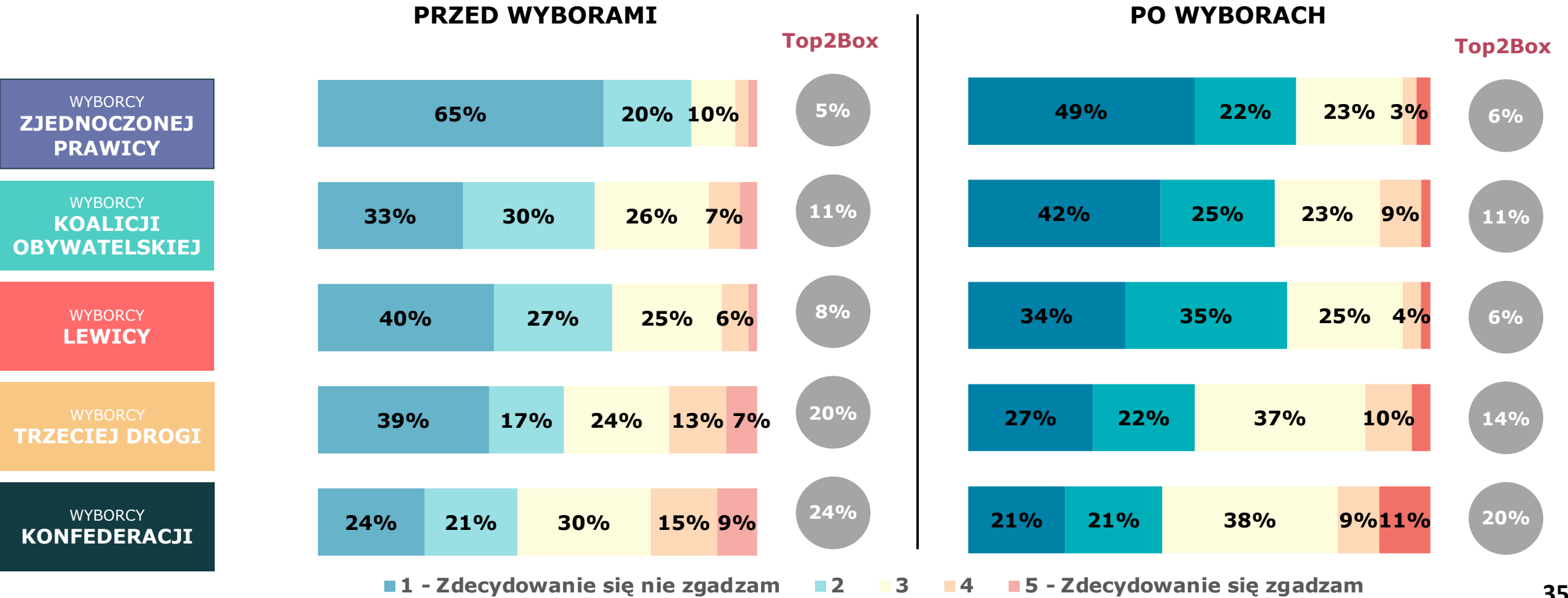

■ Wyborcy Zjednoczonej Prawicy ■ Wyborcy Koalicji Obywatelskiej ■ Wyborcy Lewicy ■ Wyborcy Trzeciej Drogi ■ Wyborcy Konfederacji

POPARCIE DLA SYSTEMU ANARCHISTYCZNEGO (2/2)

Prosimy wyobrazić sobie, że świat, w którym żyjemy kończy się i ma Pan/i wpływ na zdecydowanie jak będzie wyglądała nowa rzeczywistość polityczna, w której może funkcjonować ludzkość.

Jestem niechętnie nastawiona/y do jakiejkolwiek formy sprawowania władzy (np. przez prezydenta/parlament/rząd itd.).

POPARCIE DLA SYSTEMU DEMOKRATYCZNEGO

Jako forma rządzenia państwem, demokracja zakłada, że wybrana przez obywateli władza jest sprawowana przez przedstawicieli politycznych, którzy mają dbać o to, by prawa wszystkich grup społecznych były reprezentowane i respektowane.

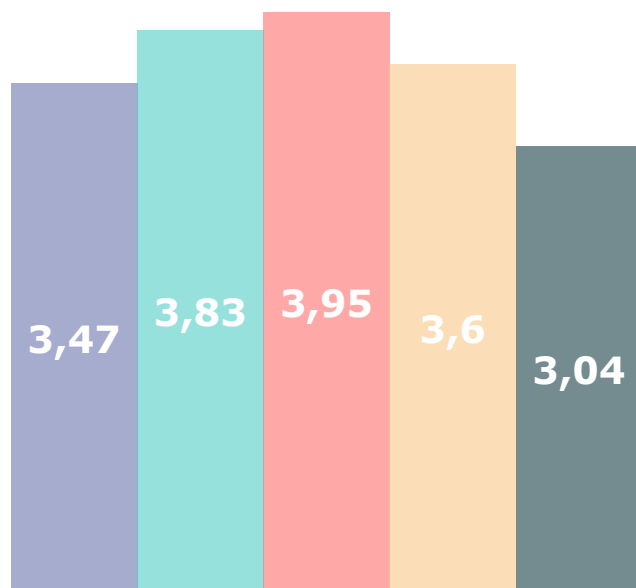
Poparcie dla systemu demokratycznego zmierzono za pomocą 7 pytań (WVS Democratic Support Scale, Ingelhart et al., 2018; Magalhães, 2014; Marchlewska i Castellanos, 2019).

Cała powyższa skala wymaga odwrócenia (aby wyższy wynik oznaczał wyższe poparcie dla demokracji). W przypadku slajdów z przykładami pozycji skali prezentujemy na nim odpowiedzi poszczególnych grup wyborców na wybrane **pytania bez odwracania skali** (oryginalne pozycje testowe).

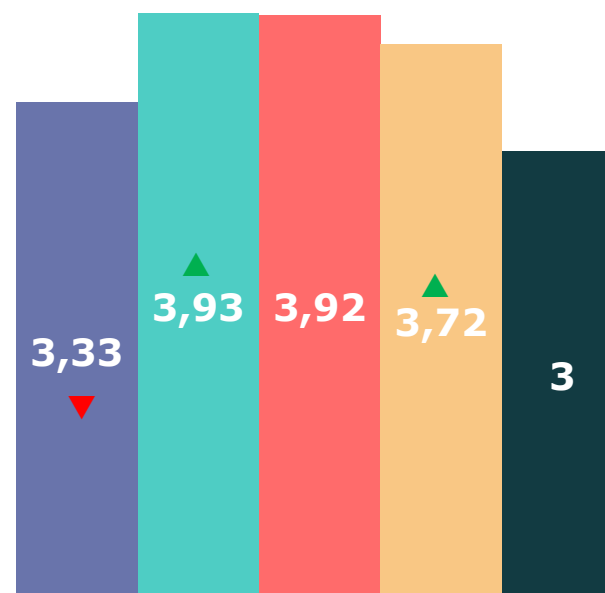
POPARCIE DLA SYSTEMU DEMOKRATYCZNEGO (1/2)

Najniższy poziom poparcia dla państwa opartego na demokracji możemy zaobserwować u wyborców **Konfederacji**, a najwyższy u wyborców **Lewicy**. W drugiej fali badania poziom poparcia dla państwa demokratycznego zmalał u wyborców **Zjednoczonej Prawicy**, a istotnie zwiększył się wśród wyborców **Koalicji Obywatelskiej** i **Trzeciej Drogi**.

PRZED WYBORAMI

PO WYBORACH

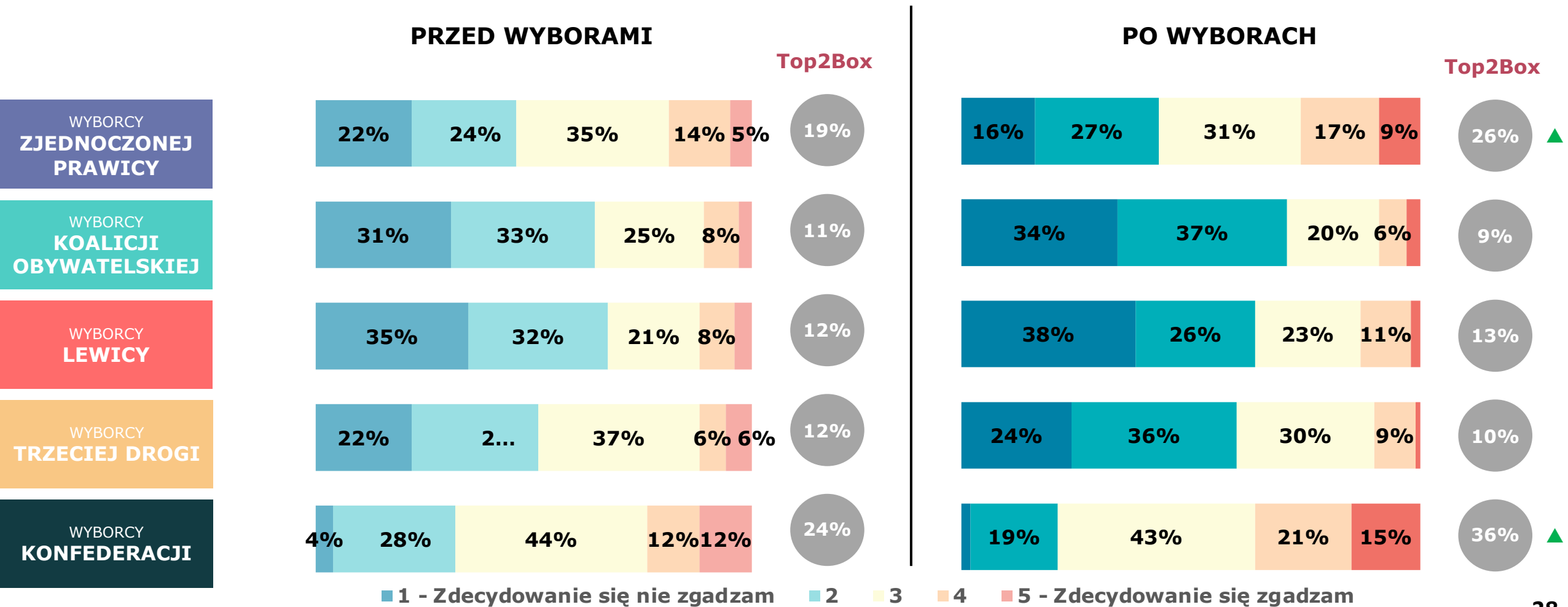
■ Wyborcy Zjednoczonej Prawicy ■ Wyborcy Koalicji Obywatelskiej ■ Wyborcy Lewicy ■ Wyborcy Trzeciej Drogi ■ Wyborcy Konfederacji

▲ ▼ Statystycznie istotnie wyżej / niżej

POPARCIE DLA SYSTEMU DEMOKRATYCZNEGO (2/2)

Co Pani/i sądzi ogólnie o ustroju demokratycznym? Proszę określić, w jakim stopniu zgadza się Pan/i z następującymi stwierdzeniami.

Ustrój demokratyczny prowadzi do niezdecydowania i zbyt wielu konfliktów.

USPRAWIEDLIWIANIE SYSTEMU POLITYCZNEGO

Teoria usprawiedliwiania systemu określa formę funkcjonowania w społeczeństwie, która opiera się na silnej potrzebie legitymizacji istniejącej rzeczywistości i wierze w sprawiedliwość otaczającego nas świata (Jost i Banaji, 1994). Teoria ta oparta jest na nieintuicyjnym założeniu, zgodnie z którym ludzie pragną bronić systemu politycznego, w którym żyją tym chętniej, im jest to trudniejsze z powodu braku obiektywnych dowodów jego słuszności (Jost i współpracownicy, 2003)

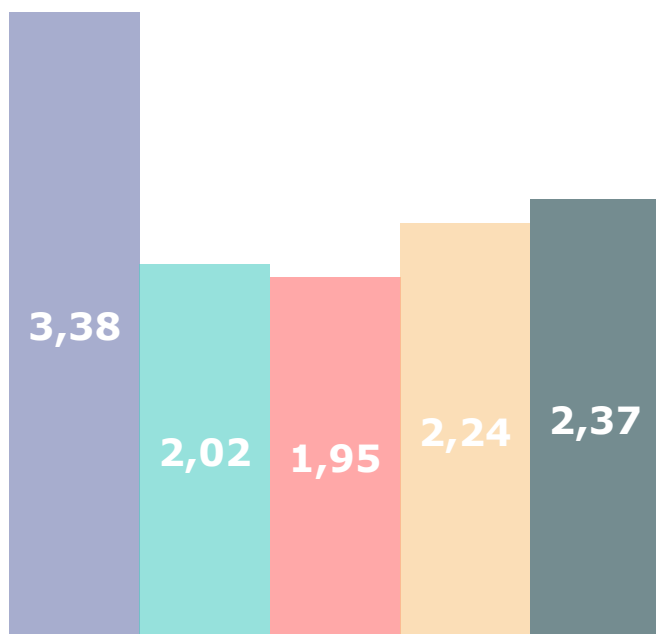
Usprawiedliwianie systemu politycznego zmierzono za pomocą trzech pytań autorstwa Kay'a i Jost'a (2003).

Odpowiedzi poszczególnych grup wyborców na wybrane pytanie prezentujemy na kolejnym slajdzie.

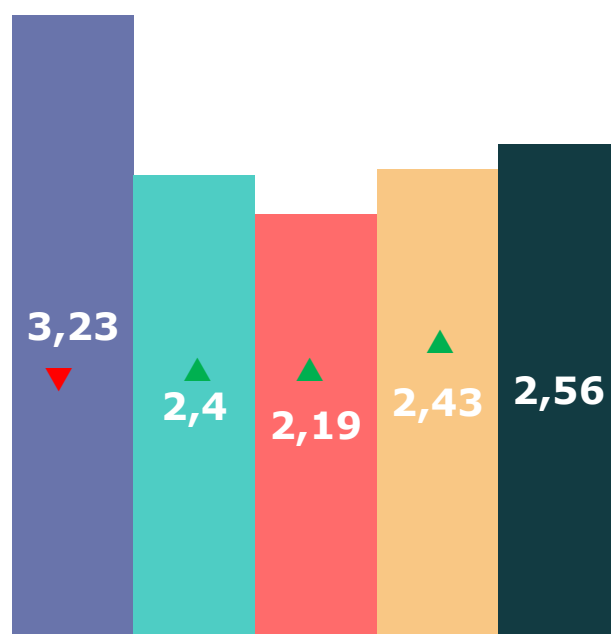
USPRAWIEDLIWIANIE SYSTEMU POLITYCZNEGO (1/2)

Najniższy poziom usprawiedliwiania systemu politycznego możemy zaobserwować u wyborców **Lewicy**, a najwyższy u wyborców **Zjednoczonej Prawicy**. W drugiej fali badania poziom usprawiedliwiania obecnego systemu politycznego **zmałał** u wyborców **Zjednoczonej Prawicy**, lecz znacząco **wzrósł** wśród wyborców partii wygranych: **Kolacji Obywatelskiej**, **Lewicy** oraz **Trzeciej Drogi**.

PRZED WYBORAMI

PO WYBORACH

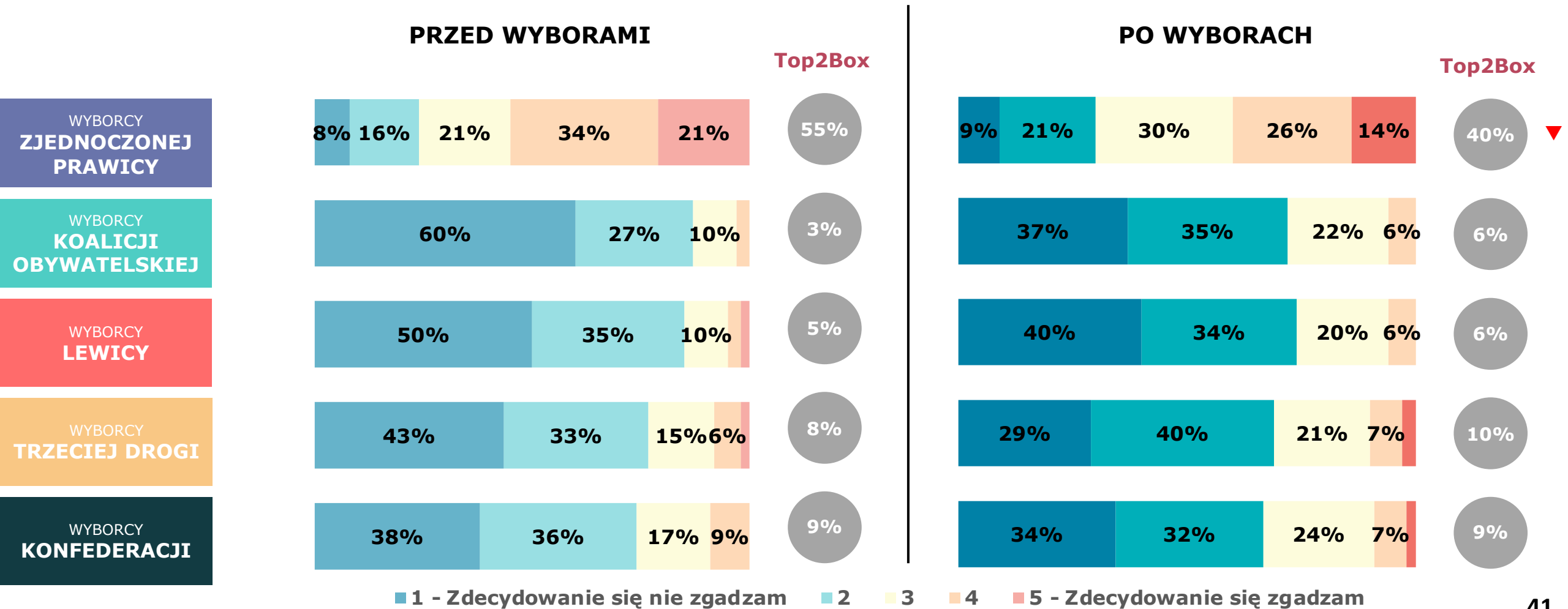

■ Wyborcy Zjednoczonej Prawicy ■ Wyborcy Koalicji Obywatelskiej ■ Wyborcy Lewicy ■ Wyborcy Trzeciej Drogi ■ Wyborcy Konfederacji

USPRAWIEDLIWIWANIE SYSTEMU POLITYCZNEGO (2/2)

Prosimy określić, w jakim stopniu zgadza się Pan/i z następującymi stwierdzeniami.

Polski system polityczny funkcjonuje tak, jak powinien.

▲ ▼ Statystycznie istotnie wyżej / niżej

BIBLIOGRAFIA

- Cameron, J. E. (2004). A three-factor model of social identity. *Self and Identity*, 3(3), 239-262.
- Godwin, W. (2013). *An enquiry concerning political justice*. Oxford University Press.
- Heider, U. (1994). *Anarchism: Left, Right, and Green*.
- Inglehart, R., C. Haerpfer, A. Moreno, C. Welzel, K. Kizilova, J. Diez-Medrano, M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin, B. Puranen et al. (Eds.). (2018). *World Values Survey: Round Four - Country-Pooled Datafile* [Baza danych]. JD Systems Institute & WWSA Secretariat. <https://doi.org/10.14281/18241.6>
- Jost, J., Banaji, M. (1994). The role of stereotyping in system-justification and the production of false consciousness. *British Journal of Social Psychology*, 33. Jost J., Pelham B., Sheldon O., Sullivan B. (2003). Social inequality and the reduction of ideological dissonance on behalf of the system: Evidence of enhanced system justification among the disadvantaged. *European Journal of Social Psychology*, 33, 13-36.
- Kay, A.C., Jost, J.T. (2003). Complementary justice: Effects of "poor but happy" and "poor but honest" stereotype exemplars on system justification and implicit activation of the justice motive. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85, 823-837. doi: 10.1037/0022-3514.85.5.823
- Kofta, M., Podsiadłowski, W. (2023). *Skala ambiwalentnej postawy wobec Polaków*. Wydział Psychologii, Uniwersytet Warszawski.
- Kteily, N., Bruneau, E., Waytz, A., Cotterill, S. (2015). The ascent of man: Theoretical and empirical evidence for blatant dehumanization. *Journal of Personality and Social Psychology*, 109(5), 901.
- Magalhães, P. C. (2014). Government effectiveness and support for democracy. *European Journal of Political Research*, 53, 77-97.
- Marchlewska, M., Castellanos, K. A., Lewczuk, K., Kofta, M., Cichocka, A. (2019). My way or the highway: High narcissism and low self-esteem predict decreased support for democracy. *British Journal of Social Psychology*, 58(3), 591-608.
- Marchlewska, M., Molenda, Z., Rogoza, R., Rogoza, M., Szczepańska, D., Maciantowicz, O., i Klusek, D. (2023). *Skala wrogiej postawy wobec Polaków*. Laboratorium Poznania Politycznego, Instytut Psychologii PAN.
- Szczęsna, M., Adamczyk, D., Marchlewska, M., Molenda, Z., Rogoza, R., Rogoza, M., Szczepańska, D. (2023). *Skala anarchizmu, globalizmu i pacyfizmu*. Laboratorium Poznania Politycznego, Instytut Psychologii PAN.